

ויז'ניץ וסביבתה

קטע ממפת 'י' ניסטור (www.bukovinasociety.org) - (ראה מפת בוקובינה, שער ב')

ויז'ניץ Vijnita (6662)

יעקב (ביבי) יורן

המרכז החסידי הגדול בבוקובינה

על העיירה

90% מאוכלוסיית ויז'ניץ היו יהודים, והיא היתה מרכז דתי ורוחני יהודי. מדי שנה ביקרו בה אלפי חסידים מכל רחבי בוקובינה, מגליציה, מהונגריה ומטרנסילבניה, שבאו לקבל את ברכת האדמו"ר האגרי בעל הניסים ולהתפלל יחד עימו.

ויז'ניץ ידועה בחצר רבניה

שמה של העיירה החל ללכת לפנייה, משנשתקע בה האדמו"ר, ר' מנחם מנדל האגר מבית האדמו"ר קוסוב. בשנת 1885 עלה על כס הרבנות בנו, ר' ברוך האגר, ואחרי פטירתו ישב על כסאו בנו ר' ישראל (1860-1936). היהודים ברובם היו אורתודוקסים, והמיעוט הלא דתי לא העז לשבור את היחסים עם המסורת וכיבד את קרבת חצרות הרבנים. ר' אליעזר האגר, בנו השלישי של ר' ברוך האגר, השתקע בוויז'ניץ אחרי מלחמת העולם הראשונה, וב-1918 יסד ישיבה בשם "בית ישראל ודמשק אליעזר". בישיבה היתה ספרייה ובה 5000 ספר. ר' אליעזר עודד עליית חסידיו לארץ-ישראל, והוא עצמו עלה ארצה ב-1944. כוח המשיכה של רבי מנדל האגר היה בתפילה שלו לפני הקהל, ובית הכנסת היה תמיד מלא עד אפס מקום לשמוע את זמרתו ואת דברי התורה שלו, שהיו בשביל חסידיו מאורע יוצא דופן. הם היו מאושרים למסור לו פתק ולקבל ממנו את ברכתו. 52 שנים שירת את אלוהים ואת יהדות ויז'ניץ והיה אהוד על-ידי ההמון וגם על-ידי חבריו הרבנים. כאשר בגיל מתקדם חלה, הזעיקו חסידיו את הרופא המפורסם דר' נוטנאגל מווינה, אך גם רופא מפורסם זה לא יכול היה להאריך את שנתו ה-95 של הרבי. בהיסטוריה של החסידות הוא נקרא "צמח דוד".

הרבי השלישי של ויז'ניץ היה רבי ברוך האגר, בנו של רבי מנדל. הוא היה איש עניו וצנוע, ונפשו לא נמשכה לחצר גדולה. בתחילת כהונתו סירב לקבל מחסידיו כתבי-בקשה ולא רצה לשאת נאומי תורה, אך לבסוף נאלץ להתנהג בצורה המקובלת אצל הרבנים. הוא השתמש בדברי מוסר ובתורת האתיקה, ולא אהב שיהודי ידבר על אחר דברים רעים. הרבי השווה את האשמות השווא לכדור שלג מתגלגל וטען, כי ככל שמגלגלים אותו רחוק יותר, כך הוא נעשה גדול יותר ויותר, והשקר מושך איתו עשרה אנשים אחרים. בגיל 48 הלך לעולמו, לאחר שכינה בתפקיד רבה של ויז'ניץ במשך שמונה שנים בלבד. הוא השאיר אחריו שמונה בנים ושלושה חתנים, שהתיישבו במקומות שונים והפיצו ברבים את רעיון החסידות.

הרבי ישראל, הרביעי מוויז'ניץ, היה בנו המבוגר של הרבי ברוך האגר ונערץ על-ידי חסידיו המקום. אצלו ביקרו המונים מבוקובינה, מגליציה, מרוסיה, מהונגריה ומרומניה. גם נוצרים ביקרו אצלו והגישו לו פתקים עם בקשותיהם. כאשר חיתן את בנו הבכור, שלח לו מושל בוקובינה בשם הקיסר פרנץ יוזף הראשון מברק בן

ביתו המחודש של האדמו"ר מויז'ניץ

מאה מילים. בזמן מלחמת העולם הראשונה נאלץ ר' ישראל לברוח לאורדיה לפני פלישת הקוזאקים, ושם הפך לאישיות מפורסמת ולאחד האדמו"רים הגדולים של רומניה. לא רק חסידים באו לבקרו אלא גם אנשים מפורסמים לא דתיים, שחיפשו קשר עימו.

קורות העיירה

משסופחה בוקובינה לאוסטריה, ב-1774, התחילו בוויז'ניץ רדיפות יהודים. בשנת 1789 ציוו שלטונות אוסטריה לגרש מהעיירה את כל היהודים, שאינם עוסקים בחקלאות או במלאכה.

במחצית השנייה של המאה ה-19, לאחר שהיהודים זכו לאמנסיפציה, השתקעו בעיירה יהודים רבים, שהיגרו מרוסיה וממולדובה. בשנת 1890 חיו בוויז'ניץ 4247 יהודים, והם היוו רוב מאוכלוסיית העיר. יהודים אלה נהרו לעיר בעקבות האדמו"רים לבית האגר. בימי שלטון אוסטריה היו כל פקידי הממשלה, כולל מנהלי הדואר ותחנת הרכבת, יהודים, וכך גם ראש העיירה וחברי המועצה. בשנת 1888 היו בוויז'ניץ שמונה בתי תפילה, ובבית הכנסת הגדול התפללו אנשי

התעשייה, הסוחרים וראשי העדה. לסוחרי העצים היה בית תפילה שלהם, ובבית תפילה אחר התפללו עגלונים, סבלים ושאר בעלי המלאכה. רבים מיהודי ויז'ניץ עסקו במסחר במלאכה, ואחרים עסקו בפיתוח תעשיית עצים. עוד היו בהם פקידים ממשלתיים, כורכי ספרים ויצרני שטריימלים. היחסים בין היהודים לנוצרים היו טובים, לפחות מעל פני השטח, ולא היתה אנטישמיות גלויה.

במלחמת העולם הראשונה נחרבה ויז'ניץ ונהרסה, ויהודים רבים ברחו ממנה לאוסטריה. העיירה חולקה לשניים: קוטי וקוסוב שבגליציה, והנהר צ'רמוש נקבע כגבול בין גליציה (פולין) לבין בוקובינה, שסופחה לרומניה. העיירה, אומנם, נבנתה מחדש בעזרת הג'וינט, אך בשל המינהל הרומני נשבו בה רוחות של אנטישמיות, שהביאו צעירים יהודים רבים להגר ממנה. בשנים שבין שתי מלחמות העולם פעלו בוויז'ניץ סניפים של תנועות נוער יהודיות, כגון "הנוער הציוני", "גורדוניה", "הפועל המזרחי", בית"ר, "אגודת-ישראל" וקבוצה שמאלנית. סניף ההסתדרות הציונית השפיע על חיי הציבור היהודי שבעיר, והושמעו בו הרצאות ושיעורים לעברית, לתולדות היהודים ולציונות. היו גם ספרייה עשירה ואולם קריאה. קבוצות שמאלניות של צעירים סוציאליסטים לחמו נגד הציונות, אך ללא הצלחה, וגם קבוצות של צעירים אורתודוקסים של "אגודת-ישראל" התקיפו את הציונים בכל הזדמנות. אך המנהיגים הצעירים בתנועות הציוניות המשיכו בדרכם ופיתחו פעילויות שונות, כגון איסוף כספים למען הקרן הקיימת, קיום של חגים וארגון לימוד עברית.

בוויז'ניץ היה קיים בית-ספר עברי, והצעירים למדו עברית ודיברו בה. הם ארגנו את חיי החברה והתרבות של העיר בעזרת צוות פעולה של אינטלקטואלים יהודים. רבים מהציונים הצעירים הלכו להכשרות והצטרפו ל"החלוץ" כדי לעלות כחלוצים לארץ-ישראל, ואישים ציונים רבים ביקרו בוויז'ניץ ועודדו את רוחם של הצעירים הציונים. עד הקונגרס הציוני ה-18 התקיימו הפעילויות הציוניות של כל התנועות בצורה סבירה, ואחרי זה החלו ויכוחים שהביאו לפילוגים. עם כיבוש ויז'ניץ על-ידי הסובייטים, ביולי 1940, הופסקה בה כל פעילות ציונית.